

Інформаційна і національна безпека

УДК 316.485.25::316(477):351.86

БЕБИК В.М., доктор політичних, кандидат психологічних наук, професор,
професор Українського державного університету ім. М. Драгоманова,
голова Всеукраїнської асоціації політичних наук

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ВІЙНИ ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ВІЙСЬКА

DOI...

Анотація. В статті аналізуються базові категорії теорії інформаційно-комунікаційних війн: театр інформаційно-військових дій, інформаційно-комунікаційні війська, розвідка, контррозвідка та ін. Доводиться, що в умовах формування глобального інформаційного суспільства духовна сфера суспільства стає особливим театром військових дій, в якому ідуть жорстокі бої за контроль над глобальною суспільною свідомістю, свідомістю націй, соціальних груп та індивідів. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології, віртуалізація інформаційного простору і часу, розвиток маніпулятивних психо-технологій, формування інформаційно-комунікаційних військ створюють достатньо ефективні можливості у досягненні цілей і завдань інформаційних та гібридних війн.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційна війна, гібридна війна, інформаційно-комунікаційні війська, маніпулятивні психо-технології, інформаційно-комунікаційні технології, розвідка, контррозвідка.

Summary. The article analyzes the basic categories of the theory of information and communication wars: theater of information and military operations, information and communication forces, intelligence, counterintelligence, etc. It is proven that in the conditions of the formation of the global information society, the spiritual sphere of society becomes a special theater of military operations, in which there are fierce battles for control over the global social consciousness, the consciousness of nations, social groups and individuals. Modern information and communication technologies, the virtualization of information space and time, the development of manipulative psycho-technologies, the formation of information and communication troops create quite effective opportunities to achieve the goals and objectives of information and hybrid wars.

Keywords: information and communication war, hybrid war, information and communication forces, manipulative psycho-technologies, information and communication technologies, intelligence, counter-intelligence.

Постановка проблеми. Практично вся доступна нам археологічна та писемно-джерельна історія людства, по суті, є нескінченною історією війн. Війн за їжу, воду, територію, матеріальні та людські (раби) ресурси тощо. В умовах формування глобального інформаційного суспільства і зростання ролі інтелектуального капіталу дедалі більше військові дії зміщуються в духовну та інформаційно-комунікаційну сфери. Іде боротьба за суспільну (глобальну, національну, колективну та індивідуальну) свідомість, яка виступає мотиватором і каталізатором війн в політичній, економічній, соціальній, духовній та інформаційно-комунікаційній сфері суспільства.

Результати аналізу наукових публікацій свідчать про зміни науково-дослідницької парадигми феномену війни як такого. Скажімо, Е. Тоффлер тлумачить феномен війни як наслідок виробничої діяльності, що дублює стадії розвитку економіки [21],

Х. Хофмайстер розглядає війну не як засіб політики, а як заперечення останньої [23], М. Ван Кревельд переконаний, що війна – це особливий вид людської діяльності, зумовлений культурою [13].

Є. Макаренко, Г. Почепцов, Н. Піпченко, В. Копійка, С. Даниленко, В. Пилипчук, О. Данильян, О. Дзьобань та ін. розглядають сучасну війну в контексті стратегічних комунікацій, трансформації сенсу в епоху інформаційних технологій [7; 8; 18; 19].

Все це спонукає нас до перегляду класичного розуміння війни [6] з урахуванням динамічних процесів глобалізації та бурхливого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [15].

Метою статті є визначення сутності інформаційно-комунікаційних війн, поняття і типології інформаційно-комунікаційних військ, узагальнення досвіду діяльності аналітичних служб, розвідки і контррозвідки в умовах інформаційно-комунікаційних та гібридних війн.

Виклад основного матеріалу. Системно-аналітичний підхід до проблем дослідження сутності сучасних інформаційно-комунікаційних та гібридних війн, особливо в контексті протистояння гібридній агресії роZZійського фашизму проти України, на нашу думку, потрібно здійснювати в рамках дослідження:

- цивілізаційно-порівняльного, ідейно-політичного протистояння демократичних форм організації суспільства (в нашому випадку – української олігархічної республіки) проти тоталітарних форм організації суспільства (у формі роZZійської православно-кримінальної, фашистської недоімперії);

- особливостей формування глобального інформаційного суспільства, національних моделей інформаційного суспільства, особливостей становлення і функціонування глобального інформаційного простору і національних моделей інформаційного простору та історичного часу [1; 2].

Формування глобального інформаційного суспільства, попри очікування, не змогло прибрати з арсеналу технологій і методів міжнародних відносин війни, які продовжують використовуватися для “розв’язання” політичних, економічних, соціальних, територіальних, етнічних, релігійних та інших конфліктів.

Більше того, використання сучасних інформаційно-комунікаційних, соціально-політичних, соціально-економічних та соціально-психологічних технологій зробили вказані війни ще більш підступними і жорстокими – попри необґрунтовано очікувану “гуманізацію” світу, що глобалізується.

Хоча, в принципі, нічого нового в способах і методах війн в умовах формування глобального інформаційного суспільства і не відбувається. Так само, як і раніше, руйнуються державні, політичні, соціальні інститути, знищується економіка та інфраструктура, деформується культура і суспільна мораль, руйнується система виховання і людська психіка, здійснюються заходи зі зменшення здатності народу до спротиву агресії ворога. Водночас, інформаційно-комунікаційні та гібридні війни, які стали реальністю на межі ХХ і ХХІ століть, змінили зміст основних базових понять і категорій класичної військової науки.

Серед таких базових понять – поняття театру військових дій, який традиційно розглядався військовою наукою в територіальному та географічно-ландшафтному сенсі, що визначало специфіку ведення військових дій сухопутними військами, військово-морськими та військово-повітряними силами.

Отже, класична військова наука вважає, що *театр військових дій* (ТВД) це – сухопутний, морський та повітряний простір, в межах яких здійснюються військові дії.

Театрів військових дій під час війни може бути декілька і вони можуть бути об'єднані одним сценарієм в *загальному театрі війни* [15].

Такі театри військових дій, в принципі, не можуть бути однаково важливими із стратегічної точки зору. Ми можемо говорити про основні і допоміжні театри військових дій. І майстерність військового мистецтва полягає в тому, щоб приховати власні стратегічні цілі у війні і, відповідно, приховати від противника свої основні ТВД.

Відповідно, надзвичайно важливо розпізнати стратегічні цілі ворога та виявити театри військових дій, на які він робить свою ставку у певній війні. В цих умовах, за всіх історичних епох і часів, надзвичайно вагомими є ролі розвідок і контррозвідок.

Наприклад, під час другої світової війни (1939-1945 років) стратегічно важливим для СРСР і США було знати, чи вступить Японія у війну проти СРСР на Далекому Сході? І скільки має військ у Манчжурії “мільонна” Квантунська армія Японії? За свідченням керівників американської розвідки, вони значно переоцінили чисельність японських військ в Манчжурії, коли планували наприкінці війни свої військові операції проти Японії [16].

Своєю чергою, для Японії було важливим приховати свої наміри перед ударом по американському флоту в Азійсько-Тихоокеанському ТВД (Перл-Харбор), коли на початку війни було знищено ядро американського ВМФ в цьому регіоні.

А Німеччині, яка воювала проти СРСР в Східній і Центральній Європі, було дуже важливо знати, де і коли нанесуть свій удар США і Велика Британія при відкритті другого фронту в Західній Європі?

Водночас, ТВД в Африці і Арктиці, були явно не основними в тій війні практично для всіх учасників бойових дій, можливо, окрім Італії, яка прагнула зберегти свої колоніальні завоювання на Африканському континенті.

Для США театр військових дій в Азійсько-Тихоокеанському регіоні (АТР), принаймні до відкриття другого фронту в Нормандії, був найважливішим (як для морської держави). В цьому регіоні вони боролися за геополітичні впливи з Японією.

Своєю чергою, Японія мала два приблизно однакових за своєю важливістю ТВД – в Манчжурії (проти розрізненого Китаю) і в АТР (проти США). І відкриття третього театру військових дій на Далекому Сході СРСР, на думку японських стратегів, було не доцільним, хоча було важливим для Німеччини.

Німеччина ж не полишала надій, що союзна їй Японія вдарить по СРСР і таким чином відтягне частину радянських військ із Західної Європи. Невдалими були і спроби розвідки Німеччини організувати удар по СРСР з Туркестану, де вони сподівалися організувати повстання тюркських народів і використати залишки російських білогвардійців, які облаштувалися в районі Дуньхуана (нині це – провінція Ганьсу і Синцзян-Уйгурський автономний район КНР).

Отже, як бачимо, в цих геополітичних іграх учасників другої світової війни роль розвідок і контррозвідок важко переоцінити. А головний висновок полягає в тому, що *театр другої світової війни* мав у своєму складі чимало театрів військових дій, системний аналіз яких був важкою потребою вирішувати складну геополітичну систему рівнянь з багатьма змінними і невідомими величинами. І все це – війна, з десятками мільйонів жертв, тисячами знищених населених пунктів, кількома десятками зруйнованих економік.

Пропаганда і контрпропаганда завжди і скрізь відігравали важливу роль у війнах, але в умовах формування глобального інформаційного суспільства та бурхливого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій вони перейшли з розряду допоміжних до розряду основних ударних військових технологій.

Наприкінці ХХ століття розвиток ракетної техніки та космічних технологій привів до формування *військово-космічних військ*, розвиток програмно-комп'ютерних технологій та комунікацій Інтернет – до формування *кібернетичних військ*.

Екстраполюючи цю ситуацію на сучасний стан розвитку інформаційного суспільства, можемо говорити про формування на початку ХХІ століття нового роду військ – *інформаційно-комунікаційних військ*, руйнівний потенціал яких є не менш вражаючим, ніж руйнівний потенціал класичних родів військ: сухопутних, військово-морських, військово-повітряних та ін.

Відповідно до цього, користуючись системним підходом, ми можемо розглядати театр військових дій в умовах формування глобального інформаційного суспільства та національних моделей інформаційного суспільства, враховуючи наступні чинники:

- територіальні і географічно-ландшафтні;
- соціально-економічні;
- ідейно-політичні;
- соціально-психологічні;
- інженерно-технологічні;
- інформаційно-комунікаційні та ін.

Всі ці чинники під час військових дій та відповідних інформаційно-комунікаційних атак впливають на збереження і відновлення власних та знищення і руйнування ворожих:

- збройних сил, поліції, спецслужб;
- інститутів держави та громадянського суспільства;
- політичної, економічної, соціальної систем суспільства;
- виробничих та інженерно-технологічних систем;
- інформаційно-комунікаційних систем;
- мови, культури, освіти, науки;
- морально-етичних, національних та релігійних цінностей;
- історичної та національної пам'яті тощо.

Окремо варто розглядати *театр військових дій інформаційно-комунікаційних війн*, під яким ми будемо розуміти сферу бойового зіткнення інформаційно-комунікаційних військ протилежних сторін.

Чим же відрізняється традиційний *театр військових дій* від *театру військових дій інформаційно-комунікаційних війн*? – Насамперед, простором, масштабами та часом ведення військових дій.

В класичній війні, в основному ми маємо певні часові обмеження у веденні бойових дій, які мають свій (де-юре і де-факто) початок і кінець. Хоча, безумовно, історія знає безліч багаторічних (аж до столітніх) війн, що катастрофічно виснажують держави і народи.

Знає історія і чисельні приклади цивілізаційних війн, які можуть тривати століттями [24]. Втім, більшість війн, зокрема, дві останні світові війни, в середньому тривали від 4 до 7 років. Головне, що вони мали певний початок – оголошення війни / спеціальної військової операції / антитерористичної операції (не потрібне викреслити), і мали свій кінець – капітуляцію / мирну угоду / виведення військ агресора з тимчасово окупованих територій.

Що ж стосується інформаційно-комунікаційних війн, то вони ніколи не оголошуються де-юре, і ніколи не припиняються де-факто. Мають вони ще одну

принципову відмінність від класичних війн – вони не обмежуються не тільки в часовому просторі, але й не мають територіально-просторових обмежень.

Традиційний театр військових дій і театр військових дій інформаційно-комунікаційних війн мають різні просторові, територіальні і часові виміри, які не збігаються внаслідок використання різних технологій ведення війн.

Інформаційно-комунікаційна війна, зазвичай, починається задовго до відкриття традиційних бойових дій – в глобальному інформаційно-комунікаційному просторі, національному інформаційно-комунікаційному просторі держави-агресора та інформаційно-комунікаційному просторі її майбутнього ворога.

З одного боку, потрібно ідейно-політично та соціально-психологічно підготувати до війни населення своєї країни, створивши для цього через систему пропаганди і медіа-маніпуляції образ ворога і переконавши власне населення і збройні сили в незворотності початку війни.

З іншого боку, потрібно провести ідейно-політичну та соціально-психологічну атаку на суспільну свідомість майбутнього ворога (масову, групову, індивідуальну) і максимально дезорганізувати його ідейно-політичний і морально-психологічний стан.

При цьому паралельно здійснюються кібератаки на державні установи і організації, об'єкти критичної інфраструктури. Здійснюються терористичні і саботажні акти проти складів озброєнь, підприємств військово-промислового комплексу та ін.

Але це не все. Інформаційно-комунікаційна війна паралельно розгортається в глобальній інформаційній сфері. Її мета – дискредитація “запланованого” ворога в глобальному інформаційному просторі, глобальних медіях і соціальних мережах, національних інформаційних просторах інших країн, в міжнародних (урядових і неурядових) та регіональних організаціях тощо.

Комбінації класичних театрів військових дій і театрів військових дій інформаційно-комунікаційних війн, зазвичай, складають *театр військових дій гібридних війн*.

Зазвичай, традиційний театр військових дій розгортається через певний час після розгортання театру військових дій інформаційно-комунікаційних війн, коли вже підготовлений ідейно-політичний та інформаційно-комунікаційний базис для прямого військового втручання у справи країни, обраної агресором у противники.

Але це – зовсім не обов'язково. Достатньо поширеним в сучасних умовах є варіант розгортання *театру диверсійно-підривних дій* – після достатньо тривалого впливу на противника в рамках *театру військових дій інформаційно-комунікаційних війн*.

І, якщо методи диверсій, саботажу і “народних протестів”, організовані спецслужбами на території противника, не спрацьовують, тоді починають розгортати *традиційний театр військових дій*, не припиняючи атак в рамках *театру військових дій інформаційно-комунікаційних війн* та *театру диверсійно-підривних дій*.

Таким чином, ми можемо визначити *театр військових дій гібридних війн* як ситуаційну комбінацію:

- а) театру військових дій інформаційно-комунікаційних війн і театру диверсійно-підривних дій;
- б) театру диверсійно-підривних дій і традиційного театру військових дій;
- в) театру військових дій інформаційно-комунікаційних війн, театру диверсійно-підривних дій і традиційного театру військових дій.

Ми вже відзначали, що в умовах формування глобального інформаційного суспільства, коли інформаційна сфера суспільства починає переважати за впливом над економічною, політичною, соціальною і духовною сферами суспільства, найімовірніше,

на початку ідуть в бій інформаційно-комунікаційні війська, а потім підключаються сили спеціальних операцій та традиційні війська.

Але, в принципі, теоретично можливими є комбінації (коли планують “бліцкриг”), коли спочатку “запускається” театр диверсійно-підривних дій, а потім – театр військових дій інформаційно-комунікаційних і традиційний театр військових дій.

Можливою є й комбінація одночасного розгортання театру військових дій інформаційно-комунікаційних війн, театру диверсійно-підривних дій і традиційного театру військових дій.

У будь-якому випадку, ми можемо розглядати *сучасні гібридні війни – як війни, що системно використовують специфічні комбінації використання інформаційно-комунікаційних військ, сил спеціальних операцій, розвідки, спеціальних служб та традиційних військ (сухопутних, морських, космічно-повітряних та ін.)*.

Гібридним є й *театр військових дій гібридних війн*, який розгортається в інформаційно-комунікаційній, економічній, політичній, соціальній і духовній сферах суспільства.

Розгортання театру військових дій гібридних війн в умовах формування глобального інформаційного суспільства відбувається в наступних віртуальних і реальних просторах:

- глобальному інформаційному просторі;
- національних інформаційних просторах головних глобальних гравців;
- національному інформаційному просторі країни, проти якої здійснюється агресія;
- національних інформаційних просторах країн, що межують з об’єктом нападу агресора;
- національних інформаційних просторах країн, чий вплив (політичний, економічний, релігійний, культурний, інформаційний) на країну-об’єкт нападу є достатньо вагомим;
- географічно-ландшафтному (традиційному) просторі.

Особливий вплив інформаційно-комунікаційних чинників на ведення сучасних інформаційно-комунікаційних та гібридних війн визначається сутністю інформаційного суспільства, яке є якісним переходом від аграрної та індустріальної цивілізації до інформаційної цивілізації, в рамках якої інформаційно-комунікаційні ресурси чинять сильніший вплив на розвиток суспільства, ніж матеріально-технічні ресурси [1; 5; 6; 11; 15].

Відповідно до цього, в умовах інформаційно-комунікаційних та гібридних війн противники активно використовують суспільні (державні і недержавні) структури, які мають вагомий вплив на глобальну суспільну свідомість та національну суспільну свідомість країни або країн, що стали об’єктом нападу:

- засоби масової комунікації: ефірне, супутникове, кабельне, телебачення і радіо, супутниковий, мобільний, мережевий відео, аудіо та Інтернет-зв’язок, соціальні мультимедіа мережі, сайти, паперові та електронні газети, журнали і книги;
- релігійні, журналістські, правозахисні, профспілкові, культурологічні, екологічні та інші суспільні організації;
- дипломатичні структури (МЗС, посольства та представництва в міжнародних і міжурядових організаціях);
- розвідувальні структури (через таємних та легалізованих агентів в мас-медіа, міжнародних та суспільних організаціях).

Подібні якісні суспільні зміни і призвели до ситуації, коли класичні війни, які традиційно проводилися збройними силами і спиралися на людські та матеріально-технічні ресурси, поступилися інформаційно-комунікаційним та гібридним війнам, які спираються на інформаційно-комунікаційні війська, інтелектуально-технологічні ресурси, спецслужби, сили спеціальних операцій і, меншою мірою, на традиційні війська [15].

Втім, поняття *традиційних військ* теж зазнало в сучасних умовах своєї трансформації. В сучасних гібридних війнах все частіше використовують *війська спецпризначення* – військову розвідку, повітряно-десантні та штурмові війська, морську піхоту, приватні військові кампанії, парамілітарні організації та ін.

У своїй більшості, часто-густо користуючись державною підтримкою, *приватні військові компанії* не мають розпізнавальних знаків, що не завжди дозволяє достовірно ідентифікувати їх державну (національну) приналежність, принаймні, на перших етапах їх використання.

Слід зазначити, що “приватні війська” вигадали не в ХХ столітті.

Свого часу торговий Ганзейський союз (ХІІ-VІІ ст.), який розвинув суспільно-організаційний досвід вікінгів, створив власну приватну армію, що забезпечувала йому завойовування земель для облаштування своїх торгових факторій та захист маршрутів торговельних шляхів.

Таким же чином діяли генуезькі чи венеціанські купці, які завойовували собі міста і території не тільки в Середземномор’ї, але й на стародавніх українських землях: Тірас/Білгород-Дністровський, Таганрог, Судак (в якому мешкала родина відомого мандрівника Марко Поло).

Більшість колоній для Британської та Голландської імперій завоювали не державні війська та військо-морський флот, а приватні військові флотилії олігархічних об’єднань – британської Ост-Індійської (VІІ-ІХ ст.) та голландської Вест-Індійської (VІІ-VІІІ ст.) торговельних кампаній.

Так само діяли тогочасні іспанські та португальські “бізнесмени”, що споряджали приватні флотилії і армії для завоювання колоній в Південній Америці, які потім були передані під юрисдикцію відповідних монархій.

Окрім створення приватних військових компаній, які завоювали для своїх імперій нові колонії, можемо виокремити ще одну спільну інформаційно-комунікаційну рису цих приватно-колоніальних війн.

Всі вони супроводжувалися знищенням традиційних релігійних культів і насильницькою християнізацією населення нових колоній. І церква, як ефективний інструмент інформаційно-комунікаційних військ, активно використовувалася для духовної колонізації підкорених народів. Таку ж саму роль відігравала і система освіти та виховання.

Наприкінці ХХ ст. класичні війни, з використанням розвідки, піхоти, авіації, бронетехніки, ракетно-артилерійських систем, ВМФ та спеціальних військових частин, з використанням ідейно-пропагандистського та інформаційно-психологічного забезпечення, пішли в минуле.

На початку ХХІ ст. їм на зміну прийшли *гібридні війни*, які характеризуються системним використанням, разом з традиційними методами війни, різноманітних (і не завжди силових) методів ведення війни:

- військово-політичних, соціально-економічних та науково-технологічних впливів (політико-дипломатичних, фінансово-економічних, науково-технологічних санкцій);

- ідейно-політичних, соціально-психологічних та інформаційно-комунікаційних впливів (руйнування традиційних культурно-політичних цінностей, пропаганди, деморалізації);
- спеціальних заходів впливу та спеціальних інформаційних операцій, спрямованих на створення відповідних умов і мотивацію здійснення вказаних вище впливів.

Після тривалого і масового використання вказаних чинників впливу в гібридних війнах, зазвичай, вступають в бій окупаційні війська агресора [5; 6]. Але, якщо в умовах традиційної війни бойові дії здійснюються на масовому організаційно-військовому рівні (фронти, армій, дивізій, полків), то в умовах гібридних війн бойові дії здійснюються на рівні малих і середніх військових підрозділів (батальйонів, батальйонних груп, рот, взводів, загонів спецпризначення, диверсійно-розвідувальних груп).

В цьому контексті варто звернути увагу на те, що в умовах формування глобального інформаційного суспільства, ведення інформаційно-комунікаційних та гібридних війн методологічно важливим є поняття інформаційно-комунікаційних військ.

Враховуючи все сказане вище, ми вважаємо, що *інформаційно-комунікаційні війська* – це суб'єкти інформаційно-комунікаційної діяльності, які мають вплив на:

- а) інформаційний простір, суспільну свідомість, інтелектуальний капітал, культуру, релігію тощо;
- б) структури держави (органи влади, прокуратуру, суди);
- в) силові структури (армію, поліцію, спецслужби);
- г) фінансово-економічну сферу, критичну інфраструктуру (енергозабезпечення, зв'язок, системи охорони здоров'я, системи соціального захисту) та ін.

Структура інформаційно-комунікаційних військ складається з наступних компонентів:

- інформаційно-аналітичні структури органів державного управління, збройних сил, спецслужб та ін.;
- розвідувальні структури (зовнішня розвідка, розвідка міністерства оборони, розвідки родів військ: авіаційна, ракетно-артилерійська, військово-морська, прикордонна та ін.);
- засоби масової комунікації: ефірні, кабельні, супутникові теле- і радіо станції, комп'ютерні мульти-медіа мережі, соціальні мережі, сайти, блоги, паперові та електронні книги, газети тощо;
- суспільні урядові (органи влади) і неурядові (громадські – суспільно-політичні, релігійні, освітні, професійні та ін.) організації та установи;
- лідери громадської думки (формальні і неформальні) [5; 11 – 13; 15; 16; 18; 22; 24; 26].

Інформаційно-аналітичні і розвідувальні структури, засоби масової комунікації, органи державної влади та управління, збройні сили, спецслужби та інші суб'єкти суспільної комунікації по самій своїй суті є гібридними.

Їх об'єднує одне – отримання, обробка і використання інформації. Відмінність полягає в різних масштабах аудиторії. Наприклад, дослідницька служба Конгресу США – працює на органи влади. Так само працює й інформаційно-аналітична служба Національної бібліотеки ім. В. Вернадського в Україні, яка працює на урядові структури, зокрема, на РНБО. Виконують вони і звичайні академічно-наукові функції.

Засоби масової комунікації теж мають свої інформаційно-аналітичні структури та відповідні сайти. Результатами їхньої роботи користуються органи влади, широка громадськість, освітньо-наукові кола тощо.

В збройних силах і спеціальних службах робота з інформацією є надзвичайно важливою. Без інформаційної розвідки, даних військово-космічних сил, систем безпілотної малої авіації годі й говорити про успішні військові дії в умовах сучасної війни, яка має невід'ємні ознаки інформаційно-комунікаційної та гібридної.

В сучасному інформаційному суспільстві громадська думка формується, насамперед, під опосередкованим впливом засобів масової комунікації, через які правляча політична еліта країни прагне зберегти свою легітимність заради продовження свого перебування при владі [5; 6; 11; 15].

Але в цих же умовах противник, який веде гібридну війну проти вказаної країни, прагне розколоти суспільну думку, зменшити рівень легітимності політичного режиму даної країни, її правлячої політичної еліти та, як наслідок, деморалізувати суспільство в разі здійснення прямого вторгнення регулярних військ противника (зазвичай, замаскованих під “ополченців”, “самооборону”, приватні військові компанії, парамілітарні організації та ін.).

В аграрну та індустріальну епоху найважливішими ознаками рівня розвитку держави були загальний стан економіки, науки, техніки, промисловості, сільського господарства, озброєння, наявність території, людських ресурсів, запасів корисних копалин і т.ін., що складало основу системи національної безпеки і оборони країни.

Проте, формування глобального інформаційного суспільства вивели на перші місця впливу на життя суспільства – рівень розвитку інтелектуального капіталу суспільства, характер і ступінь поширення інформаційно-комунікаційних технологій, що впливає на частку ІКТ в національному валовому внутрішньому продукті на душу населення та частку людей, зайнятих в інформаційно-комунікаційному секторі національної економіки [6; 8].

Інформаційна глобалізація трансформує традиційні види інформації (політичну, економічну, правову, соціальну, культурно-масову, науково-технічну) у нові види, з'єднані в глобальні інформаційні потоки, які інтенсифікують процеси інформаційної комунікації між суб'єктами глобального світу, державами і народами, владою і громадянами.

Для політичної сфери суспільства значення інформаційно-комунікаційних ресурсів важко переоцінити, оскільки саме через створення, накопичення, систематизацію і розповсюдження інформації влада може поширювати в суспільстві свої ідеї та рішення, впливати на громадян. Відтак, ми можемо стверджувати, що в такий спосіб політична комунікація може розглядатися як спосіб існування самої політики.

Теж саме ми можемо сказати і стосовно інформаційно-комунікаційних війн, які є важливим компонентом гібридних війн і спрямовані на поширення в певному суспільстві (з метою впливів на суспільну свідомість) цивілізаційних цінностей, ціннісних орієнтацій та ідей, спрямованих на руйнування традиційних цінностей та культури вказаного суспільства та деформацію його суспільної свідомості [1; 13; 15; 17].

З теоретичної точки зору, українська модель інформаційного суспільства, яка почала формуватися на сучасному етапі українського державотворення (90-х роках ХХ ст.), на початок російсько-української війни в основному будувалася на світових ліберально-демократичних стандартах [15; 19], проте виявилася абсолютно не готовою протидіяти загрозам ворога в інформаційно-культурній сфері, доповненим цілеспрямованим розвалом української армії, міліції, спецслужб.

Все це свідчить, що правляча політична еліта України (за наполегливими рекомендаціями західних експертів) зробила принципову помилку під час переходу від тоталітарної до демократичної політичної моделі суспільного устрою, мінімізувавши державний вплив на національну інформаційну сферу і надмірно лібералізувавши національний інформаційний простір [12].

Народ без мови, без національних мас-медіа, без національної церкви, без національної школи є біомасою для чужої культури і духовності, перетворюється на рабів окупаційних військ і ворожій державності. Отже, національна інформаційна безпека дуже тісно пов'язана не тільки з безпекою економіки та військовою безпекою, але і з безпекою національного культурно-освітнього простору [12; 15].

На українському прикладі ми можемо відзначити, що національний інформаційний простір України формується в складних геополітичних, геоекономічних та цивілізаційно-культурних умовах: недостатньо сильної держави, олігархізованих і де-українізованих мас-медіа, потужного впливу засобів масової інформації нашого ворога – рф.

Розпочавши гібридну війну проти України і зруйнувавши міжнародно-правовий порядок, який було встановлено після II-ї світової війни, Росія фактично розв'язала III-ю світову війну проти всього цивілізованого світу, який поступово починає розуміти всі небезпеки гібридних воєн роZZійського православно-кримінального фашизму.

Проте, під впливом героїчного спротиву роZZійській агресії українського народу та Збройних Сил України, весь цивілізований світ вже зрозумів, що гібридний російський рейх не має стратегічних шансів на виграш, оскільки не може конкурувати з провідними глобальними гравцями (США, КНР, ЄС, Японією та Індією). Хоча ця агонія, безумовно, може тривати певний історичний період.

В найближчій історичній перспективі Росія, після поразки в роZZійсько-українській війні, напевно припинить своє існування в нинішньому стані, буде змушена повернути окуповані українські землі, ймовірно, втратить частину своїх територій (Манчжурію, Кенігсберг, Карелію, Сахалін, Кавказ) або конфедерується, віддавши частину свого суверенітету Татарстану, Башкортостану, Якутії, Бурятії та іншим республікам.

Падіння гібридно-фашистського політичного режиму в Росії, на нашу думку, буде прискорене:

- фіаско роZZійської концепції енергетичної імперії (втратою ринків збуту вуглеводнів);
- енерго-технологічною революцією і переходом на відновлювані джерела енергії;
- фінансово-економічними і науково-технологічними санкціями проти Росії;
- консолідацією глобальних держав в протистоянні військовій та інформаційній експансії росії в глобальному інформаційному просторі;
- “гібридними технологіями” КНР, яка прагне повернути землі Манчжурії відповідними методами економічної та етнічної політики на Далекому Сході;
- політико-дипломатичними та економічними діями Японії, яка прагне повернути о. Сахалін та Куріли;
- “технологіями руйнування Берлінської стіни” з боку ФРН, яка складними дипломатично-економічними іграми (рано чи пізно) захоче повернути окупований росіянами Кенігсберг.

Сучасний досвід українського державотворення показав, що Україна вибрала ліберальну модель формування інформаційного суспільства. В результаті держава фактично віддала національний інформаційний простір вітчизняним та зарубіжним

олігархам, які в критичні часи працювали (і частково продовжують працювати) проти України, та зарубіжним інформаційним та спеціальним військам.

Висновки.

Вказані вище реалії сучасних військових дій в умовах формування глобального інформаційного суспільства та ведення гібридних війн диктують потреби перегляду філософії дій української дипломатії та зовнішньої розвідки, які, на нашу думку, повинні більш активно працювати в наступних об'єктах впливу:

- глобальних та регіональних міждержавних організаціях (ООН, ЮНЕСКО, Парламентська асамблея Ради Європи, НАТО, МВФ, Світовий банк, Міжнародні суди і т. ін.);
- міжнародних неурядових організаціях (спілки журналістів, кінематографістів, політологів, соціологів, економістів, юристів, організацій з прав людини і т. ін.);
- державах, які мають територіальні та інші претензії до України (для зменшення тиску на українську державу);
- державах-союзниках (для дезавування ворожих Україні гібридних сил);
- глобальних, регіональних та національних мас-медіа всіх вказаних вище потенційних об'єктів української зовнішньої розвідки.

В цих умовах Україна зможе повернути собі тимчасово окуповані Крим і Донбас та інші українсько-етнічні території – Кубань, Ставропілля, Курську, Вороніжську і Ростовську області, що тимчасово знаходяться в російській окупації, але ментально та культурно-історично тяжіють до Великої України.

Насамкінець, відзначимо що науково-методологічне визначення об'єкта, предмета і методів ведення інформаційно-комунікаційних війн, які ведуть інформаційно-комунікаційні війська, є важливим не тільки з теоретичної, але й практичної точки зору, позаяк забезпечують стратегію і тактику розвитку державності та виходу на лідерські позиції в глобальному світові.

Використана література

1. Бебик, Валерій (2009). Політологія: наука і навчальна дисципліна. Київ: Каравела. 496 с.
2. Бебик В., Куйбіда В., Мякушко Н. (2022). Сталий розвиток і соціальна глобалістика : навч. посіб. Київ: Талком. 256 с.
3. Бебик, Валерій (2022). Як правильно порахувати втрати ворога на війні. – (Відео). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=iehGywymwVc>
4. Бебик, Валерій (2022). Невиліковне. РуZZкій шаманізм. – (Відео). URL: <https://www.tiktok.com/@prof.valeriy.bebyk.ua/video/7185475259464748293>
5. Бебик, Валерій (2022). Гібридні війни. Цей обман від ЗСУ врятував Київ. – (Відео). URL: <https://www.tiktok.com/@prof.valeriy.bebyk.ua/video/7187349887837588742>
6. Бебик, Валерій (2016). Глобальне інформаційне суспільство. – (Відео). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qbTwFtNLV0Q>
7. Данильян О.Г., Дзьобань О.П. Сучасна війна: трансформація сенсу в епоху інформаційних технологій. *Інформація і право*. № 4(43)/2022. С. 9-22.
8. Дзьобань О.П., Пилипчук В.Г. Інформаційне насильство та безпека: світоглядноправові аспекти: монографія / за заг. ред. проф. В.Г. Пилипчука. Харків: Майдан, 2011. 244 с.
9. Бебик, Валерій (2022). Зразок російської антиукраїнської пропаганди в малоформатній соціальній мережі “Tiktok”. – (Відео). URL: <https://www.tiktok.com/@prof.valeriy.bebyk.ua/video/7191161271402777862>
10. Бебик, Валерій (2016). Інформаційне суспільство України. – (Відео). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=G4Cqv50yy8s>

11. Бебик, Валерій (2016). Інформаційні війни. – (Відео). URL: https://www.youtube.com/watch?v=Db7I_FzABLw
12. Бебик, Валерій (2016). Інформаційна безпека. – (Відео). URL: <https://www.youtube.com/watch?v=-СynLMjot6k>
13. Кревельд М. Ван. Трансформація війни. Москва: ИРИСЭН, Социум, 2015. 320 с.
14. Маклюэн Г.М. Галактика Гуттенберга: сотворение человека печатной культуры. Киев: Ника-Центр, 2004. 432 с.
15. Національна безпека в умовах інформаційних та гібридних війн / за заг. ред. В. Куйбіди і В. Бебика: монографія. Київ: НАДУ, 2019. 384 с.
16. Плэтт В. Стратегическая разведка. Основные принципы. Москва: Издательский Дом “ФОРУМ”, 1997. 376 с.
17. Почепцов Г.Г. Информационные войны. Новый инструмент политики. Москва: Алгоритм, 2015. 254 с.
18. Становлення і розвиток системи стратегічних комунікацій сектору безпеки і оборони України / Пилипчук В.Г., Компанцева Л.Ф., Кудінов С.С., Доронін І.М., Дзьобань О.П., Акульшин О.В., Заруба О.Г. / за заг. ред. В.Г. Пилипчука: монографія. Київ: ТОВ “Видавничий дім “АртЕк”, 2018. 272 с.
19. Стратегічні комунікації в міжнародних відносинах / Бебик В.М., Даниленко С.І., Копійка В.В., Макаренко Є.А., Мінгазутдінов І.О., Мінгазутдінова Г.І., Ожеван М.О., Піпченко Н.О., Петров В.В., Погорська І.І., Тихомирова Є.Б., Шевченко О.В.: монографія. Київ: Вадекс, 2019. 442 с
20. Сунь-Цзы. Искусство войны. Москва: Астрель, 2012. 192 с.
21. Тоффлер Э., Тоффлер Х. Война и антивоина: Что такое война и как с ней бороться. Как выжить на рассвете XXI века. Москва: АСТ: Транзиткнига, 2005. 412 с.
22. Требин М.П. Войны XXI века. Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2005. 608с.
23. Хофмайстер Х. Воля к войне, или Бессилие политики: философско-политический трактат. Санкт-Петербург: ИЦ “Гуманитарная Академия”, 2006. 288 с.
24. Швец, Юрий (2023). Кто русский шпион, а кто герой Украины? – (Відео). URL: https://www.youtube.com/watch?v=qPyy_nOYqQ
25. Huntington, S.P. (1997). The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order. Penguin Books India. 367 p.

~~~~~ * * * ~~~~~